

De mededelingsplicht bij dwaling omtrent financiële producten of diensten en de verhouding tot de waarschuwingsplicht

Bb 2019/71

Deze bijdrage schetst op hoofdlijnen het kader voor de mededelingsplicht bij dwaling. Daarnaast wordt ingegaan op de mededelingsplicht in de context van een overeenkomst voor een financieel product of een financiële dienst tussen een professionele aanbieder en de klant, alsmede op de verhouding tussen de mededelingsplicht uit hoofde van art. 6:228 lid 1 BW enerzijds en de waarschuwingsplicht uit hoofde van de bancaire zorgplicht anderzijds. Daarbij gaat de auteur in op een drietal arresten van 28 juni en 4 oktober 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1046, ECLI:NL:HR:2019:1499 en ECLI:NL:HR:2019:1500), waarin de Hoge Raad het leerstuk van dwaling in de context van renteswaps behandelt.

1. Inleiding: dwaling, zorgplicht en waarschuwingsplicht

In een arrest van 28 juni 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1046) beantwoordde de Hoge Raad prejudiciële vragen over het leerstuk van dwaling ingeval van overeenkomsten met betrekking tot financiële producten of diensten in het algemeen en renteswaps in het bijzonder. Ik beperk mij in deze bijdrage tot een bespreking van het antwoord op de eerste prejudiciële vraag, die zag op vorm en omvang van de mededelingsplicht van art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW (dwaling), alsmede de verhouding tussen deze mededelingsplicht enerzijds en de waarschuwingsplicht uit hoofde van de bancaire zorgplicht anderzijds. Daarbij betrek ik tevens twee andere recente arresten van 4 oktober 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1499 en ECLI:NL:HR:2019:1500) over dit onderwerp, waarin de Hoge Raad voortborduurde op zijn eerdere beantwoording van de prejudiciële vragen. Voordat ik de arresten van de Hoge Raad en de specifieke financieelrechtelijke context daarvan bespreek, schets ik hieronder eerst op hoofdlijnen het juridisch kader van de mededelingsplicht van art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW.

2. Algemeen: schending van de mededelingsplicht bij dwaling

2.1 Het bestaan van de mededelingsplicht

Het gaat bij de in deze bijdrage besproken beoogde vernietiging van renteswapovereenkomsten om een beroep op dwaling dat is gebaseerd op schending van een mededelingsplicht. Art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW bepaalt in dit verband dat een onder invloed van dwaling tot stand ge-

komen overeenkomst vernietigbaar is indien de wederpartij, in verband met hetgeen zij omtrent de dwaling wist of behoorde te weten, de dwalende had behoren in te lichten. Volgens de vaste leer bestond een dergelijke mededelingsplicht als aan de volgende vier vereisten is voldaan:

1. de betreffende wederpartij kende de juiste stand van zaken of moet worden verondersteld dat hij die kennis had in het licht van zijn deskundigheid, kennis of ervaring;
2. het was kenbaar voor de wederpartij dat de nog niet medegedeelde informatie essentieel was (lees: causaal) voor het sluiten van de overeenkomst door de andere partij;
3. de wederpartij moest er rekening mee houden dat de andere partij in dwaling verkeerde;
4. naar verkeersopvattingen had de wederpartij de ander moeten inlichten.

Het vierde vereiste kan zowel versmalling als een verruiming van de mededelingsplicht meebrengen. Een mededelingsplicht bestaat bijvoorbeeld niet als een verkoper weet dat de klant dezelfde goederen of diensten veel goedkoper bij de burens kan krijgen.² Het contractenrecht respecteert tot op zekere hoogte de gedachte dat (commerciële) partijen in het handelsverkeer bezig zijn hun eigen belangen na te streven. Wanneer de mededelingsplicht volgens dit vierde vereiste wel bestaat, hangt af van de omstandigheden van het geval. Twee omstandigheden springen in het oog in het kader van de renteswaptransactie tussen een bank en een klant.³ Ten eerste de deskundigheid van partijen. Naarmate de wederpartij deskundiger is, zoals een bank ten aanzien van financiële producten en diensten, rust op hem een ruimere mededelingsplicht, terwijl het omgekeerde het geval is naarmate de dwalende deskundiger is ('kennis-asymmetrie'). Daarnaast kan een ruimere mededelingsplicht gelden als het voorwerp van de transactie gecompliceerder is, zoals bepaalde renteswapconstructies.

2.2 Vereiste vorm, omvang en inhoud van de mededeling

Een soms onderbelicht punt is welke vorm, omvang en inhoud de mededeling dient te hebben. Voor de vorm van de mededeling geldt dat deze vrij is en dat de mededeling conform art. 3:37 lid 1 BW zowel schriftelijk als mondeling of op andere wijze kan worden gedaan (ofschoon een mededeling door een gedraging minder voor de hand ligt).

¹ Paul Tanja is cassatieadvocaat bij BarentsKrans op de secties Commerciële Contracten en Cassatie.

² Parl. Gesch. Boek 6 BW 1981, p. 909.

³ Zie uitgebreider Conclusie A-G Wissink voor HR 28 juni 2019, ECLI:NL:PHR:2019:329 (rentederivaat ABN AMRO), nr. 6.13.

De vereiste omvang en inhoud van de mededelingsplicht hangt af van de omstandigheden van het geval. In algemene zin geldt dat de mededeling in het licht van de omstandigheden van het geval voldoende duidelijk moet zijn. Dat wil zeggen dat de wederpartij de ander op de relevante punten de nodige inlichtingen verschaft om een eventuele onjuiste voorstelling redelijkerwijze te voorkomen. Op de vorm, inhoud en omvang van de mededelingsplicht in de specifieke context van een financieel product of een financiële dienst kom ik hieronder terug (par. 4).

2.3 *Eigen verantwoordelijkheid dwalende*

De mededelingsplicht vindt zowel in haar bestaan als in de vereiste vorm, omvang en inhoud haar grens in de onderzoeksplicht van de andere partij. Volgens vaste rechtspraak dient deze zich redelijke inspanningen te getroosten om te voorkomen dat zij onder invloed van een onjuiste voorstelling van zaken contracteert. Laat deze partij dat na, dan komt de dwaling voor zijn risico (art. 6:228 lid 2 BW).⁴ Toch geldt volgens vaste leer ook dat de mededelingsplicht mede strekt ter bescherming van een onvoorzichtige contractuele wederpartij tegen de nadelige gevolgen van dwaling.⁵ Dit brengt mee dat niet te spoedig voorrang dient te worden gegeven aan de onderzoeksplicht van die partij boven de mededelingsplicht van de andere partij.⁶ Bij een daadwerkelijke schending van de mededelingsplicht verzetten de redelijkheid en billijkheid zich in beginsel ertegen dat de wederpartij aanvoert dat de dwalende het ontstaan van de dwaling aan zichzelf heeft te wijten, maar kan deze 'eigen schuld' van de dwalende wel leiden tot een vermindering van een eventueel uit de schending van de mededelingsplicht voortvloeiende verplichting van de wederpartij tot schadevergoeding (als die schending tevens een onrechtmatige daad oplevert; art. 6:162 jo. art. 6:101 lid 1 BW).⁷

3. **Achtergrond bij de arresten van 28 juni en 4 oktober 2019**

3.1 *Renteswaps en dwaling*

Vanaf circa 2005 hebben banken met enige regelmaat renteswaps geadviseerd aan en afgesloten met het midden- en kleinbedrijf (MKB). Deze bedrijven kwalificeerden regelmatig als niet-professionele beleggers in de zin van artikel 1:1 Wft. Het MKB sloot deze renteswaps af om het risico af te dekken dat de variabele rente die de ondernemingen waren verschuldigd over hun bankleningen zou gaan stijgen. Met een renteswap kan de klant namelijk zijn variabele rente 'ruilen' tegen een vaste rente die ze aan de bank betaalt. Dit vastzetten van de rente, zo was het idee, geeft de klant meer zekerheid over zijn huidige en toekomstige rentelasten. De

renteswapovereenkomst is een apart derivatencontract dat naast de leningovereenkomst wordt gesloten.

Na verloop van tijd werden ondernemingen geconfronteerd met aan de renteswaps verbonden risico's en nadelen. Die risico's waren onder meer dat de renteswap niet goed was afgestemd op de lening en dat bij een eventuele tussentijdse beëindiging van de renteswapovereenkomst – bijvoorbeeld omdat de onderliggende lening was afgelost – de marktwaarde daarvan moest worden afgerekend. Deze afrekening van de marktwaarde kon betekenen dat de klant een aanzienlijk bedrag aan de bank moest betalen. Bovendien kon deze mogelijke betalingsverplichting al tijdens de looptijd van de renteswap negatieve gevolgen hebben voor de cliënt, bijvoorbeeld in de vorm van een verplichting om nadere zekerheden te stellen of door een beperking van zijn kredietruimte.

Ondernemers hebben zich in procedures voor de rechter over renteswaps beroepen op onder meer dwaling en schending van de zorgplicht van de bank. Zij voeren aan dat de bank onvoldoende heeft gedaan om hen op de risico's van derivaten te wijzen. Over de vraag onder welke voorwaarden ondernemingen die een renteswap zijn overeengekomen zich met succes op dwaling kunnen beroepen, wordt in de rechtspraak verschillend geoordeeld. Een overzicht van de in dit kader relevante gepubliceerde rechtspraak in feitelijke instanties is te vinden in de Conclusie van A-G Wissink voor de uitspraak van de Hoge Raad van 28 juni 2019.⁸

3.2 *Bancaire zorgplicht bij renteswaps en de adviesrelatie*

Een bank heeft een zorgplicht jegens haar klanten bij dienstverlening op het gebied van financiële producten in het algemeen en renteswaps in het bijzonder. Enerzijds is deze 'zorgplicht' vastgelegd in publiekrechtelijke regelgeving, zoals de Wft, de daarin geïmplementeerde MiFID / MiFID II en het Bgfo. Een renteswap is namelijk een rentederivaat en daarom een financieel instrument in de zin van artikel 1:1 sub d Wft.⁹ Bij het afsluiten van rentederivaten door de bank met de klant is sprake van beleggingsdienstverlening.¹⁰ Daarnaast is het verlenen van beleggingsadvies over de renteswap door de bank een zelfstandige beleggingsdienst.¹¹ Hierdoor rusten op de bank bij het adviseren over (indien van toepassing) en afsluiten van renteswaps aan de klant diverse verplichtingen die een zorgvuldige dienstverlening dienen te waarborgen, zoals bijvoorbeeld artikel 4:19 en 4:20 Wft (informatieverplichtingen), artikel 4:24 Wft (kenuw-client) en artikel 4:89 Wft (schriftelijkheidsvereiste). Het voorgaande betreft de *publiekrechtelijke* zorgplicht. De bancaire zorgplicht wordt echter tevens bepaald door wat de verkeersopvattingen en de eisen van redelijkheid en bil-

4 HR 15 november 1957, NJ 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*); HR 26 januari 1966, NJ 1966/183 (*Booy/Wisman*).

5 HR 19 januari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6541 (*Kranendonk/De Vries*), rov. 3.5; HR 10 april 1998, NJ 1998/666 (*Offringa/Vinck*), rov. 3.3.5; HR 21 december 1990, NJ 1991/251 (*Van Geest/Nederlof*), rov. 3.

6 HR 19 januari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6541, (*Kranendonk/De Vries*), rov. 3.5.

7 HR 30 november 1973, NJ 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en recent HR 16 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2885, rov. 3.5.2.

8 Conclusie A-G Wissink voor HR 28 juni 2019, ECLI:NL:PHR:2019:329 (*rentederivaat ABN AMRO*), voetnoten 42-47, waaraan zijn toe te voegen: Hof Den Bosch 30 april 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:1620 en Hof Amsterdam 14 mei 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:1652 (beide dwaling afgewezen).

9 Artikel 1:1 Wft (sub d van de definitie 'financieel instrument'). Zie ook Bijlage 1 Deel C MiFID.

10 Artikel 1:1 Wft (sub b van de definitie 'verlenen van een beleggingsdienst').

11 Artikel 1:1 Wft (sub d van de definitie 'verlenen van een beleggingsdienst').

lijkheid naar de aard van de contractuele verhouding tussen de bank en de klant in de gegeven omstandigheden meebrengen. Dit is de *privaatrechtelijke* zorgplicht. Deze zorgplicht stoelt mede op de maatschappelijke functie en deskundigheid van banken op het gebied van vermogensbeheer en beleggingen.¹²

Daarnaast is mogelijk dat de bank – naast het enkel afsluiten van de renteswap voor de klant – daarover tevens adviseert. In dat geval is sprake van een adviesrelatie tussen de bank en de klant, waarbij op de bank de aanvullende verplichting komt te rusten om zich tegenover de klant te gedragen als een ‘goed opdrachtnemer’ (art. 7:400 BW e.v.). De adviesrelatie is een relevante omstandigheid en kan meebrengen dat in concrete gevallen hogere eisen worden gesteld aan de informatieverschaffing door de bank in het kader van de mededelingsplicht. Dat neemt niet weg dat de verplichtingen uit hoofde van de adviesrelatie zelfstandig bestaan naast de mededelingsplicht (en dus ook zelfstandig kunnen worden geschonden), waarbij het in de adviesrelatie in de kern erom gaat dat de bank als adviseur de aanbevelingen doet die daadwerkelijk in het belang zijn van zijn cliënt en de daartoe benodigde inlichtingen inwint.¹³

3.3 De waarschuwingplicht

De precieze reikwijdte van de (privaatrechtelijke) zorgplicht van de bank hangt af van de omstandigheden van het geval, zoals de hoedanigheid van de klant (ondernemer of particulier), de relevante ervaring en deskundigheid van de cliënt, de complexiteit van het product en de risico's die daaraan zijn verbonden, de toezichtrechtelijke regels en de aard van de overeenkomst. Uit de zorgplicht van de bank kan in de gegeven omstandigheden een waarschuwingplicht voortvloeien. Deze waarschuwingplicht volgt dan uit de bijzondere zorgplicht die op een dergelijke professionele aanbieder rust in verband met zijn maatschappelijke functie en deskundigheid. De waarschuwingplicht brengt mee dat de bank de klant moet waarschuwen voor de risico's van het product en strekt ertoe om het lichtvaardig aangaan van die risico's door de klant tegen te gaan. Zo overwoog de Hoge Raad in 2018 in een zaak over effectenleaseproducten:

“De verplichting de afnemer bij het aangaan van de leaseovereenkomst indringend te waarschuwen voor het restschuldrisico, strekt ertoe de potentiële particuliere wederpartij te informeren over, en hem te waarschuwen tegen, het lichtvaardig op zich nemen van onnodige risico's, of van risico's die hij redelijkerwijs niet kan dragen.”¹⁴

4. Arresten Hoge Raad: de mededelingsplicht bij financiële producten of diensten en de verhouding tot de waarschuwingplicht

Het ‘nieuwe’ aan de arresten van de Hoge Raad van 28 juni en 4 oktober 2019 is dat het daarin niet zozeer gaat om de

vraag of de bank haar zorgplicht heeft geschonden door de renteswaps in kwestie aan de klant te verkopen, maar om de vraag of de klant de renteswapovereenkomst kan vernietigen op grond van dwaling omdat de bank haar mededelingsplicht heeft geschonden (art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW). Ook voor het beroep op dwaling is de zorgplicht van de bank jegens de klant, met name haar informatie-, mededelings- en waarschuwingplicht, evenwel van belang. Deze bancaire zorgplichten kleurden immers de mededelingsplicht die de bank uit hoofde van art. 6:228 BW jegens de klant had.¹⁵ Dit brengt de Hoge Raad in de arresten van 28 juni en 4 oktober 2019 tot de volgende bevindingen. De Hoge Raad stelt voorop dat op degene die een financieel product of een financiële dienst aanbiedt (vaak een bank) aan een wederpartij die daarover geen specifieke deskundigheid heeft of mag worden verondersteld te hebben, in het algemeen een mededelingsplicht zal rusten om redelijkerwijs te voorkomen dat die wederpartij de overeenkomst aangaat onder invloed van een onjuiste voorstelling van zaken.¹⁶ Dit uitgangspunt is begrijpelijk, als men bedenkt dat de zorgplicht van de aanbieder jegens de klant mede is gestoeld op de specifieke deskundigheid ten aanzien van het aangeboden product die de aanbieder bij uitstek heeft en de klant niet (of minder).

Zoals hiervoor onder 2 opgemerkt, hangen de omvang en inhoud van de mededelingsplicht van art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW af van de omstandigheden van het geval. Uit de arresten van de Hoge Raad van 28 juni en 4 oktober 2019 blijkt dat bij de aanbieder van een financieel product of een financiële dienst, waaronder een renteswap, het uitgangspunt is dat de aanbieder aan zijn mededelingsplicht heeft voldaan, als in de algemene productinformatie inlichtingen zijn gegeven waaruit de wederpartij die zich redelijke inspanning getroost om te voorkomen dat zij onder invloed van een onjuiste voorstelling van zaken contracteert, tijdig inzicht heeft kunnen krijgen in de wezenlijke kenmerken en risico's van dat derivaat.¹⁷ Het gaat daarbij om inlichtingen die de wezenlijke kenmerken en risico's van het product betreffen, zoals in deze arresten het risico dat het rentederivaat een aanzienlijke negatieve waarde kan ontwikkelen bij tussentijdse beëindiging. In het arrest *ABN AMRO/X* van 4 oktober 2019, had het hof deze mededelingsplicht volgens de Hoge Raad teveel op één hoop gegooid met de bancaire zorgplicht en de verplichtingen van de bank uit hoofde van de adviesrelatie door te overwegen dat “mede gezien de adviesrelatie tussen partijen, op *ABN AMRO* de verplichting rustte [verweerster 1] in niet mis te verstane bewoordingen volledig, juist en begrijpelijk te informeren over de kenmerken en risico's van de derivatentransactie”.¹⁸ Dat is wat de mededelingsplicht van art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW betreft te streng, aldus de Hoge Raad.

12 Vgl. HR 9 januari 1998, NJ 1999/285 (Mees Pierson/Ten Bos), rov. 3.6.2-3.6.3.
13 HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (ING/X), rov. 4.2.2.
14 HR 12 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1935, rov. 3.3.4.

15 Vgl. HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (ABN AMRO/X), rov. 4.2.7.
16 HR 28 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:1046 (rentederivaat ABN AMRO), rov. 3.5.3.
17 HR 28 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:1046 (rentederivaat ABN AMRO), rov. 3.5.6; HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1500 (ING/X), rov. 4.2.2-slot; HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (ABN AMRO/X), rov. 4.2.3.
18 HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (ABN AMRO/X), rov. 4.2.6.

Van het hiervoor genoemde uitgangspunt, dat de aanbieder aan zijn mededelingsplicht heeft voldaan, als in de algemene productinformatie inlichtingen zijn gegeven waaruit de wederpartij tijdig inzicht heeft kunnen krijgen in de wezenlijke kenmerken en risico's van dat derivaat, kan volgens de Hoge Raad worden afgeweken. Daarvoor kan aanleiding bestaan als de bank op basis van het ter voldoening aan de op haar rustende zorgplicht verrichte onderzoek of de – in voorkomend geval – door haar als adviseur ingewonnen inlichtingen, informatie ontvangt die voor de bank relevant is om te beoordelen welke informatie zij aan de klant moet verstrekken om te voorkomen dat deze onder invloed van dwaling contracteert, bijvoorbeeld doordat de kennis of ervaring van de cliënt verschillen van wat de bank in het algemeen mag verwachten.¹⁹ Dit laat opnieuw zien dat de mededelingsplicht, de bancaire zorgplicht en de verplichtingen uit hoofde van de adviesrelatie – ofschoon zij verschillend zijn – elkaar over en weer beïnvloeden.

Daarnaast wijst de Hoge Raad op de eigen verantwoordelijkheid van de klant als dwalende. Volgens de Hoge Raad moet de klant zich van haar kant redelijke inspanningen getroosten om te voorkomen dat zij onder invloed van een onjuiste voorstelling van zaken contracteert (zie hiervoor onder par. 2.3). Van de klant mag daarom in ieder geval worden verlangd dat zij kennisneemt van de inhoud van de overeenkomst en van daarvoor verstrekte brochures en andere schriftelijke informatie, en dat zij deze stukken aandachtig en met de nodige oplettendheid bestudeert, aldus de Hoge Raad.²⁰ Ook moet de klant aandachtig kennisnemen van een eventuele mondelinge toelichting. Indien deze informatie onduidelijkheden bevat, mag van de klant worden verlangd dat zij daarover vragen stelt. Daarbij herhaalt de Hoge Raad de vaste leer dat men in de regel mag afgaan op de juistheid van de door de wederpartij gedane mededelingen.

De Hoge Raad gaat tot slot in op de verhouding tussen de mededelingsplicht van art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW en de waarschuwingsplicht die voortvloeit uit de bancaire zorgplicht. De Hoge Raad benadrukt dat deze plichten moeten worden onderscheiden en overweegt dat de waarschuwingsplicht juist ertoe strekt de klant te beschermen tegen de gevaren van eigen lichtvaardigheid of gebrek aan inzicht.²¹ Uit de vernietiging door de Hoge Raad van het oordeel van het hof in de *ABN AMRO/X* zaak van 4 oktober 2019, waarin het hof had overwogen dat “op *ABN AMRO* de *verplichting rustte [verweerster 1] in niet mis te verstane bewoordingen volledig, juist en begrijpelijk te informeren*”, alsmede uit het eerdere arrest *De T/Dexia* (2009), blijkt dat deze waarschuwingsplicht verder gaat dan de mededelingsplicht uit hoofde van art. 6:228 lid 1, aanhef en onder b, BW.²² Advocaat-Generaal Wissink verwoordt dit op fraaie wijze door op te merken dat de mededelingsplicht ertoe strekt te voor-

komen dat de wederpartij zich omtrent het betreffende punt een onjuiste voorstelling zou maken, maar de waarschuwingsplicht verder gaat, omdat zij mede ertoe strekt de afnemer, *ook al is hij zich op grond van de verschaft informatie bewust van de aan de overeenkomst verbonden risico's*, indringend te waarschuwen tegen het lichtvaardig aangaan daarvan.²³

5. Afsluiting

De uitspraken van de Hoge Raad van 28 juni en 4 oktober 2019 over dwaling bij renteswaps wordt door sommigen wel gezien als ‘bankvriendelijke’ uitspraken. Daar kan ik me niet meteen in vinden. De Hoge Raad laat weliswaar ruimte voor het oordeel dat de soms (erg) algemene productinformatie die banken aan de klant verstrekten voldoende was om aan de mededelingsplicht te hebben voldaan, maar de Hoge Raad overweegt tegelijkertijd dat die informatie toereikend moet zijn geweest om de klant inzicht te geven in de wezenlijke kenmerken en risico's van het product. Of de verstrekte informatie toereikend was en de bank ‘*off the hook*’ is, moet de rechter van geval tot geval beoordelen.

¹⁹ HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (*ABN AMRO/X*), rov. 4.2.4.

²⁰ HR 28 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:1046 (*rentederivaat ABN AMRO*), rov. 3.5.4; HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1500 (*ING/X*), rov. 4.2.2; HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (*ABN AMRO/X*), rov. 4.2.1.

²¹ HR 28 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:1046 (*rentederivaat ABN AMRO*), rov. 3.5.5; HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (*ABN AMRO/X*), rov. 4.2.1.

²² HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1499 (*ABN AMRO/X*), rov. 4.2.6; HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2815 (*De T/Dexia*), rov. 4.4.5.

²³ Conclusie A-G Wissink voor HR 28 juni 2019, ECLI:NL:PHR:2019:329 (*rentederivaat ABN AMRO*), nr. 7.9.